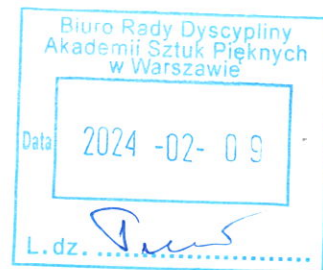

Sławomir Kosmynka, Prof. Dr hab.
Wydział Sztuk Projektowych
Akademia Sztuk Pięknych
im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi

**RECENZJA W PRZEWODZIE DOKTORSKIM
PANA MAGISTRA RAFAŁA PIEKARSKIEGO**

**Pomiędzy sztuką a historią.
Dzieje Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie,
ujęte w formie infografiki**

Promotor pracy doktorskiej: Prof. Lech Majewski

Recenzja sporządzona w związku z pismem, jakie otrzymałem z Biura Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (BRDSD/268/PP/2023/MT) z dnia 24 listopada 2023.

Treść recenzji opracowałem na podstawie dostarczonych materiałów w wersji fizycznej drukowanej oraz cyfrowej:

materiały drukowane:

1. Opis dzieła
2. Dokumentacja
3. Historia Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Pomiędzy sztuką a historią. (Infografika – booklet, alonż)
4. Portfolio

materiały cyfrowe w formie plików pdf:

1. Dyplom
2. Opinia promotora
3. Rafał Piekarski CV.
4. Rafał Piekarski Historia Wydziału Grafiki Dokumentacja
5. Rafał Piekarski Historia Wydziału Grafiki Dokumentacja cz.2.
6. Rafał Piekarski Historia Wydziału Grafiki Dokumentacja cz.3.
7. Rafał Piekarski Opis Dzieła PL
8. Rafał Piekarski Opis Dzieła PL+ENG
9. Rafał Piekarski Portfolio doktorat
10. Rafał Piekarski Work Description ENG
11. zaświadczenie o toku studiów

Sylwetka kandydata

Pan mgr Rafał Piekarski jest absolwentem Uniwersytetu Warszawskiego. W 2004 roku obronił pracę magisterską z historiozofii na Wydziale Historycznym UW. W 2020 roku ukończył studia doktoranckie na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Rafał Piekarski zajmuje się zawodowo projektowaniem graficznym od 2003 roku. Jego główną specjalnością są infografika oraz ilustracja prasowa. Doktorant ma wiele znamienitych osiągnięć w zakresie szeroko pojętej infografiki oraz wizualizacji danych. Pracował zarówno dla polskich jak i zagranicznych periodyków. W latach 2006 – 2009 był kierownikiem działu infografiki w gazecie Dziennik. Ponadto współpracował z Rzeczpospolitą, tygodnikami: Ozon, Przekrój i Newsweek, a także z miesięcznikami Playboy, My Company, Moje Podróże, Esquire, Forbes, Maleman, Pismo. Jako projektant infografik i ilustracji pracował dla zagranicznych dzienników: Berliner Zeitung, Bild, Die Welt, Motorsport Aktuell, dla tygodników: Bild am Sonntag, Auto Bild, Focus oraz wielu innych.

Rafał Piekarski jest laureatem prestiżowych nagród: Silver Medal Society for News Design (2018), SND Award of Excellence (w latach 2012–2018), oraz European Newspaper Awards (w latach 2014–2016).

Oceniana rozprawa doktorska Rafała Piekarskiego

Pomiędzy sztuką a historią.

**Dzieje Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie,
ujęte w formie infografiki.**

Część I. realizacja projektowa pracy doktorskiej

Infografika to swoista translacja danych w reprezentatywną formę wizualną. Jako forma komunikacji była obecna w historii kultury nieomal od zawsze. Jej nowoczesne źródła sięgają czasów nowożytnych, a szczególnie XIX i XX wieku. XXI wiek to prawdziwa erupcja infografiki, dzięki której skomplikowane procesy i dane liczbowe są porządkowane, hierarchizowane i wizualizowane, co czyni je zrozumiałymi i przyjaznymi w odbiorze.

Głównym elementem dzieła doktorskiego Piekarskiego jest megagrafika – obiekt o wymiarach 6,4 x 2,3 m (sic!) oraz jej wersja wydawnicza – przekonwertowana na booklet z rozkładówkami typu *alonz*, o wymiarach 25,5 x 43 cm, 18 stron + 4 strony okładki. Powstał dzięki temu niezwykle diagram – mapa historii Wydziału oraz warszawskiej Akademii. Rolę nawigacji pełni w tym wydawnictwie timeline, zawierająca się w przedziale 1740 – 2020. Niestety nie było mi dane obejrzeć oryginalnego mega wydruku, a jedynie jego zmniejszoną dokumentację, więc skupię się w dalszym ciągu mojej oceny na broszurze wydawniczej. Booklet o imponujących wymiarach nawiązujących do formatów S, ma kolor błękitny (cyjan) i znacząco nawiązuje do głównego nurtu (krzywe Sankeya) w infografice obrazującego Wydział Grafiki warszawskiej ASP. Na froncie okładki autor umieścił tytuł w białej kontrze

oraz graficzną interpretację logotypu a właściwie sygnetu Akademii z fotografiami istotnych dla historii uczelni artystów – pedagogów. Druga i trzecia strona okładki bookletu posiada aplę w kolorze pomarańczowym (orange C) i nawiązuje tym samym do drugiego istotnego wydziału Akademii – Wydziału Malarstwa.

Infografika jest bardzo ciekawie zredagowana. „Czyta” się ją niczym komiks. Ma cechy powieści pudełkowej a także narracji symultanicznej. Wielkim atutem jest niezwykła formalna i historiozoficzna synchronizacja lokalnych wydarzeń i epizodów oraz wydarzeń z tzw. tła – historycznych, politycznych i kulturowych. (Zabrakło pojawienia się Maca – Apple Macintosh, 1984 – komputera osobistego, który jako wyrafinowany instrument diametralnie zrewolucjonizował warsztat i filozofię projektowania artysty designera i typografa).

Wspomniane wydarzenia z politycznego i kulturowego tła uzupełniają główną architekturę infografiki w postaci proporcjonalnych form prostokątnych obrazujących trwanie w czasie (diagram Gantta, zwykle używany do zarządzania harmonogramem). Poszczególne wydarzenia dzięki konsekwentnym założeniom projektowym funkcjonują w grafie nie tylko linearnie, ale również symultanicznie. Możemy śledzić historię Akademii i Wydziału Grafiki linearnie (zgodnie z tradycyjną narracją kodeksu) i alinearne, wybierając wydarzenia kluczem timeline lub podążając głównym nurtem grafów. Możemy też *scrollować* wydarzenia w pionie układu stron.

I tak na stronie 16 bookletu (lata 70. na timeline) czytając od góry widzimy: komiksowy *Lowbrow*, *Pop Surrealism*, *Graffiti*, *Street Art*, *Postmodernizm*, *Fotorealizm*, następnie w historii rozwoju kierunków projektowania graficznego *Wizualizację Informacji*, kontynuację *Swiss Style* i *International Style*, następnie ciemno cynobrowy klin świadczący o zmniejszającej się presji komunizmu na Akademię, następnie oznaczony cyjanem dukt z oznaczeniem *150 studentów* Wydziału Grafiki, następnie w nawiasie dwie wartości odnoszące się do całkowitej liczby studentów Akademii, pięć blado ugrowych duktów reprezentujących wydziały akademii skonfigurowane proporcjonalnie, czerwony wykres historyczny oznaczający początek i trwanie I Wojny Światowej, przerwany okresem wydarzeń historycznych (*Niepodległość Polski*) następnie kontynuacja cynobrowego wykresu oznaczająca wybuch II Wojny Światowej i Początek Komunizmu w Polsce aż do końca PRL, i wreszcie u dołu strony – szary stripe timeline z okresem lat 70.

Ciekawym elementem infografiki są wprowadzone portrety postaci historycznie związanych z Akademią. Ich obecność w infografice wskazuje na wagę pozycji i dokonań i jest wprost proporcjonalna do roli, którą poszczególni artyści, pedagodzy zajmowali w historii warszawskiej Akademii.

Ważnym atutem tej niezwyklej obrazkowej historii jest jej wielowarstwowa narracja zakładająca również dysjunktywną metodę absorbowania treści. Wszystko to na 18 fascynujących stronach, zawierających rozkładówki typu fold-out (tradycyjny termin to *alonż*), podkreślający panoramiczny, wedutowy charakter opowieści. Wertując strony bookletu, alinearne, przeskakując z wątku głównego, znajduję fascynujące asocjacje politycznego klina opresji (w kolorze czerwonym) i postępujące ku górze ewolucje stylów i kierunków w sztuce, w sztuce – której organiczną częścią jest warszawska Akademia.

Zarówno projekt jak i realizacja wydawnicza bookletu są przemyślane, spójne i znakomicie zredagowane. Oczywiście znajdujemy tam niewielkie błędy (np. nałożenie *caption* – przypisu kończącego strzałką linii prowadzącej tzw. *wibrysu* na inną informację SPOŁECZNY ODBIÓR, w orientacji pionowej rok 1956, str.9). W całości formy wydawniczej bookletu brakuje

podstawowej nawigacji czy chociażby paginacji (folio) stron, chociaż można przyjąć, że funkcję tę pełni w pewien sposób timeline na szarej apli na dolnym marginesie stron. Autor podaje w Opisie Dzieła (str.4, kolumna prawa, pierwszy akapit) że do składu całości pracy użył kroju Gaultier zaprojektowanego przez Mateusza Machalskiego. Decyzja ta nie budzi wątpliwości w nagłówkach, tytułariach i składach z zastosowaniem wersalików. Jednak w przypisach (captions) pogrubiona czcionka staje się znacząco mniej czytelna. Widać to dobitnie w przypisach a także w składzie *Bibliografii*, na dwu ostatnich stronach bookletu. Jednak całokształt redakcji i opracowania typograficznego bookletu zasługuje w mojej opinii na najwyższą ocenę.

Ta realizacja, mimo trochę pomnikowego charakteru fascynuje. Wyobrażam ją sobie, zarówno w wersji cyfrowej (time based media) z dynamiczną animacją i elementami pop-up, jak również jako wielkie *panneau*, element architektury, wykonany w szlachetnym materiale o wielkoformatowym, ściennym formacie.

Oczywiście analizując infografikę Historia Wydziału Grafiki, nie sposób nie przypomnieć słynnego wykresu Charlesa J. Minnarda, przedstawiającego napoleońską kampanię rosyjską z 1812. Minnard to właściwie prekursor wykresów strumieniowych obok Henryego Harnessa a później Matthew Sankeya.

W infografice Piekarskiego widać wiele analogii z diagramem Minnarda (zależności wykresu strumieniowego wobec timeline, prowadzenie symultanicznych wydarzeń). Szkoda, że nie znajdziemy śladów tych inspiracji (w postaci wzmiankowania) w pracy teoretycznej. Formie infografiki Piekarskiego, bliżej do diagramu Minnarda niż do płynnych linii przepływu charakterystycznych dla diagramów Sankeyowskich.

Opis Dzieła.

Pomiędzy sztuką a historią. Dzieje Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie ujęte w formie infografiki

Część II. teoretyczna pracy doktorskiej.

Autor rzetelnie i wyczerpująco opisuje strukturę megainfografiki – timeline Wydziału Grafiki ASP w Warszawie. Jako główną inspirację podaje słynne *drzewo* Profesora Romana Duszka – diagram rozwoju programu i struktury ASP w Warszawie z 1979 roku.

Rafał Piekarski w opisie swojej pracy wykazuje sprawne posługiwanie się nomenklaturą zawodową, wykazuje wysoką świadomość specyfikacji opisywanego przedmiotu i rangę, przewagę infografiki wobec innych narracji komunikacji wizualnej. Moją uwagę zwraca wysoka samoświadomość autora dotycząca zarówno poszczególnych etapów projektowych jak również zastosowanych celowo rozwiązań wizualizacji danych. Tekst jest czytelny, koherentny, napisany poprawnym językiem i dobrze zredagowany. Niestety, co muszę podkreślić, brakuje w nim przypisów odnoszących się do załączonej Bibliografii.

Na szczególną uwagę zasługuje ogromny zakres badawczy (research) przedmiotu, analiza faktów historycznych, monografii a następnie zhierarchizowanie i uporządkowanie tych danych na linii czasu. Całość Opisu Pracy uzupełnia dokumentacja Wybranych Efektów Pracy nad Infografiką oraz dokumentacja Efektu Finalnego. Praca jest uzupełniona o Bibliografię, zawierającą część historyczną oraz poświęconą zagadnieniom z dziedziny infografiki.

Rafał Piekarski jest infografikiem. Zajmuje się dziedziną wymagającą szczególnych predyspozycji formalnych, gruntownego przygotowania historycznego i specjalistycznej wiedzy naukowej.

Historię współczesnej infografiki wyznaczają swoiste kamienie milowe. Rodowód nowoczesnej infografiki sięga dokonań wspomnianych Charlesa Minnarda, Henryego Harnessa, Mathew Sankeya. Pewnie wcześniej należałoby wspomnieć o takich fundamentalnych dokonaniach jak *timeline* Josepha Priestleya (*Chart of History, Economic charts*), Atlasy Berghausa, *The Temple of Time* Emmy Willard, czy wreszcie *Diagram of the Causes of Mortality* Florence Nightingale. W XX i XXI wieku nie można pominąć ISOTYPE – International System of Typographic Picture Education, Otto Neuratha i Gerda Arnzta, (choć ISOTYPE pojawia się w infografice Piekarskiego, w wyróżnionym cyjanem module, w latach 30. XX w) (Fritza Kahna i profetycznych wizualizacji *człowiek-maszyna*, Harrego Becka i jego fundamentalnego diagramu *London Underground*, Massimo Vignello, *New York Subway Map Diagram, 1972*). Współcześnie wybitnym przedstawicielem kierunku Data Journalism jest Francesco Franchi i jego niezwykle narracyjne megainfografiki (infographic packages) dla magazynu IL. Pionierską pracę w zakresie izometrycznej hierarchii diagramów architektury website, wykonał Profesor Krzysztof Lenk w czasie pracy w swoim studio Dynamic Diagrams (DD). Warto w tym miejscu wspomnieć o cyfrowej rewolucji processing, pracach Aarona Koblina, Chrisa Harrisona i Nathana Yau.

Mniemam, ale bez absolutnej pewności, że wszystkie wyżej wymienione dokonania i znamienite nazwiska są znane doktorantowi. Żałuję, że poprzez przyjęcie owej historycznej *timeline* za oczywistą, nie wspomniał o tych i wielu innych kluczowych przykładach w swojej dysertacji. Brak uwzględnienia zasadniczej dla tego typu pracy teoretycznej pary współrzędnych – linii pionowej jaką jest *timeline* historii i poziomej odnoszącej się do kontekstu czasów współczesnych, powoduje pewien niedosyt.

Portfolio

Rafał Piekarski działa czynnie w obszarze współczesnego projektowania graficznego oraz jako twórca ilustracji infograficznych z obszaru *data journalism*. Portfolio doktoranta jest imponujące. Autor ma w swoim dorobku realizacje dla wielu wiodących gazet i periodyków polskich i europejskich. Są to często rozbudowane ilustracje infograficzne, o złożonym zakresie informacji (Bild, Deutschland 2050, 2015; Der Angriff, Bild, 2017; Das Doping-Lexicon, Bild, 2014). Wiele z prezentowanych w załączonym w wersji elektronicznej portfolio realizacji, zostało nagrodzonych w prestiżowych konkursach (Society of News Design, European Newspaper Awards).

Konkluzja

Gruntowna analiza przedłożonych do recenzji materiałów, pozwala mi sądzić, że zarówno dorobek projektowy a przede wszystkim realizacja główna pracy doktorskiej – infografika – Historia Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, jak również zaprezentowana dokumentacja są w pełni oryginalnym opracowaniem założonego problemu artystycznego i projektowego, stanowią ważny wkład w rozwój dziedziny sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, potwierdzają bardzo wysokie umiejętności projektowe oraz naukowo-analityczne doktoranta i spełniają wymagania określone w art. 187 ust. z dnia 20.07.2018, Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 212 ze zm.) w pełni uzasadniając podjęcie uchwały o przyjęciu pracy doktorskiej mgr. Rafała Piekarskiego.

Z pełnym przekonaniem wnioskuję do Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, o nadanie Rafałowi Piekarskiemu stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Sławomir Kosmyńka

6 lutego 2024 r.